

Nr 339

Av herrar Dahlgren och Gustafsson i Kårby, *angående skördeskadestyddet.*

(Lika lydande med motion nr 298 i Första kammaren)

Vid 1961 års riksdag fattades beslut om ett system för permanent skördeskadestydd. Beslutet avsåg ett provisoriskt grundskydd, som förutsattes bliva omprövat i senare sammanhang på grundvalen av erfarenheterna från den praktiska tillämpningen.

Redan skördeskaderegleringen av 1961 års skörd visade att systemet är behäftat med stora brister i utformningen. Generella ersättningar utbetalades då med 210 000 kr. De skador som hade sådan karaktär att ersättning borde utgå enligt försäkringens syfte var emellertid av väsentligt större omfattning. I fråga om de individuellt prövade bidrag som enligt systemet skall utgå i sådana fall då så betydande skördeskador uppenbarligen föreligger, att skördeskadeersättning bort utgå men detta ej skett på grund av systemets allmänna konstruktion eller oförutsedda brister i detsamma, kom lantbruksnämnderna redan vid en mycket restriktiv bedömning fram till ett sammanlagt bidragsbehov av drygt 620 000 kr. Till förfogande för de individuella bidragen stod emellertid enligt riksdagsbeslutet år 1961 endast 100 000 kr.

Erfarenheterna från det första tillämpningsåret synes sålunda redan ge vid handen att systemet har sådana brister i konstruktionen, att ett tillfredsställande skördeskadestydd inte kan garanteras vid den nuvarande utformningen. Naturligtvis kan det hävdas att det ännu är för tidigt att underkasta systemet i dess helhet en genomgripande omprövning. Den skördestatistiska nämnden har emellertid till uppgift att fortlöpande granska systemets funktion och överväga önskvärda jämkningar. I anslutning härtill bör redan nu vissa ändringar kunna beslutas i syfte att på bättre sätt garantera försäkringens syfte. En sådan ändring beslutades för övrigt av fjolårets höstriksdag, då minimibeloppet till förfogande för de individuellt prövade bidragen höjdes från 100 000 till 400 000 kr. från och med skördeåret 1962.

Skördeuppskattningsområden och självrisk

Skördeskaderegleringen för år 1961 visade såsom framgått en mycket stor disproportion mellan utgående ersättningar och det ersättningsbehov

som uppstod genom skadorna. En situation, där de generella ersättningarna utgör endast 210 000 kr. men behovet därutöver vid mycket restriktiv bedömning uppgår till drygt 620 000 kr., måste otvivelaktigt anses visa på stora fel i systemets huvuddrag. I första hand synes bristerna gälla indelningen i skördeuppskattningsområden. De nuvarande områdena har en sådan utsträckning, att det i praktiken inte torde bli möjligt att garantera tillfredsställande försäkringsskydd ens vid skördeskadorna med förhållandevis stor lokal utbredning.

En sådan utformning av skördeuppskattningsområdena måste eftersträvas att normalt sett huvudparten av ersättningsbehovet kan garanteras bli tillgodosett i den generella formen och bidragsformen sålunda behöver användas endast som komplettering i mindre utsträckning. Det kan givetvis hävdas att en så central del av försäkringssystemet som områdesindelningen inte bör omprövas redan efter det första tillämpningsåret. Nödvändigt är emellertid att redan nu åtgärder vidtas som kan tillgodose reformens syfte på mera tillfredsställande sätt.

Närmast till hands synes oss då ligga en ändring av bestämmelserna om självriskan. Enligt det beslut som 1961 års riksdag fattade är självriskan i genomsnitt 15,5 procent av normskördens värde. Även för en tillfredsställande fungerande skördeskadeförsäkring måste en sådan självriskprocent anses vara hög. De påtalade bristerna i försäkringssystemet, främst i fråga om indelningen i skördeuppskattningsområden, synes oss motivera en sänkning av självriskprocenten. Härigenom skulle uppnås utlösning av skördeskadeförsäkringen i närmare överensstämmelse med reformens syfte. Enligt vår mening bör självriskprocenten fastställas till 10 procent av normskördens värde.

De individuellt prövade bidragen

I fråga om de individuellt prövade bidragen innebar 1961 års riksdagsbeslut att till förfogande skulle stå en procent av de utgående allmänna kontanta ersättningarna för skördeskadorna, dock lägst 100 000 kr. Såsom redovisats medförde denna bestämmelse, att en godtagbar skördeskadereglering för skördeåret 1961 inte kunde uppnås. Huruvida den vid fjolårets höstriksdag beslutade höjningen av minimibeloppet till förfogande från 100 000 till 400 000 kr. kan garantera en tillfredsställande ersättning för skördeskadorna år 1962, som nu prövas av myndigheterna, torde ännu inte kunna bedömas.

Ett minimibelopp av 400 000 kr. är emellertid otillräckligt vid en skördeskadesituation av den typ som inträffade år 1961. En sänkning av självriskprocenten i enlighet med vad vi ovan förordat medför visserligen att en större del av ersättningarna skulle utgå i den generella formen. Man måste dock hålla för sannolikt att en situation kan inträffa då behovet av individuellt prövade bidrag inte kan täckas inom ramen för gällande procent- och beloppmaximering.

I och för sig finns det inte skäl för maximering av den del av skördeskadeersättningarna som utgår i form av individuellt prövade bidrag. Dessa betecknas som bidrag men har i realiteten inte bidragskaraktär. De finansieras genom skördeskadefonden, till vilken jordbrukarna kollektivt erlagt försäkringspremier. För att berättiga till bidrag skall skadorna enligt bestämmelserna vara av den omfattningen att generell skadeersättning skulle ha utgått i skördeuppskattningsområdet, om skadorna inom hela området varit av samma grad. Det beror sålunda på systemets allmänna konstruktion och bristerna i detsamma att generell ersättning inte utgår i sådana fall. Principiellt måste det anses felaktigt att behovsprövning tillämpas.

Med den utformning som försäkringssystemet har under provisorietiden är vi dock beredda att acceptera maximeringsbestämmelser för de individuellt prövade bidragen. En vidgning av den gällande ramen är emellertid då erforderlig. Vi förordar, att det årliga bidragsbeloppet skall få utgöra två procent av utgående allmänna skördeskadeersättningar och att minimibeloppet till förfogande skall få utgöra 800 000 kr.

Grundskyddets finansiering

Vid beslutet år 1961 beräknades grundskyddet motsvara ett medelsbehov av cirka 30 milj. kr. om året. Sannolikheten talar emellertid för att detta belopp är alltför högt beräknat med den utformning som försäkringssystemet fått. Den sänkning av självriskprocenten till 10, som vi ovan förordat, torde därför kunna förenas med en årsram av i genomsnitt 30 milj. kr.

I riksdagesbeslutet år 1961 ingick att staten årligen skulle bidra till skördeskadeförsäkringen med ett anslag av 10 milj. kr. till skördeskadefonden, medan jordbrukarna själva kollektivt skulle tillskjuta minst 20 milj. kr. Detta innebar enligt vår mening en alltför hård belastning på jordbruket. Även från vårt håll ansåg man sig dock kunna acceptera denna kostnadsfördelning under en provisorietid. Den ogynnsamma inkomstutveckling som nu kännetecknar jordbruket gör det emellertid angeläget att en rimligare kostnadsfördelning mellan staten och jordbruket redan nu genomföres.

När skördeskadeutredningen diskuterade statsbidragets storlek, anknöt den till arbetslöshetsförsäkringen med den motiveringen att förluster genom arbetslöshet kan sägas uppvisa flera paralleller till förluster genom skördeskador. Båda slagen av förluster uppkommer, framhöll utredningen, under omständigheter varöver den enskilde i regel ej råder, och de avser förlust av inkomst och ej av förmögenhets- och sakvärden, som eljest är de vanligaste föremålen för försäkringsskydd.

Statens bidrag till arbetslöshetsförsäkringen har under den senaste 10-årsperioden utgjort cirka 50 procent av utbetalda ersättningar. Enligt vår mening bör även statsbidraget till skördeskadegrundskyddet utgöra 50 procent av den totala årspremien. Vi förordar sålunda den ändringen i finansieringsgrunderna, att statsbidraget skall utgöra 15 milj. kr. och det kollektiva premiebeloppet från jordbruket minst 15 milj. kr.

En sådan kostnadsfördelning mellan staten och jordbruket måste anses rimlig för normala förhållanden. Den svaga inkomstutveckling som jordbruket har i nuvarande läge till följd av bristerna i jordbruksregleringssystemet motiverar givetvis att staten nu påtar sig en större del av kostnaden eller hela kostnaden. Det är emellertid en fråga som bör övervägas vid förhandlingar mellan statsmakterna och jordbrukets organisationer.

Jordbrukskonto som kompletterande skydd

Tanken på ett jordbrukskonto, analogt med skogskontot, som komplettering till grundskyddet avvisades vid riksdagsbeslutet år 1961. Det hävdades att en sådan resultatutjämnning skulle bli av betydelse framför allt för innehavare av större jordbruk. Detta är i viss mån riktigt — men gäller endast den skattemässiga sidan av saken. Jordbrukskontot skulle emellertid få sin största betydelse inte från skattesynpunkt utan som åtgärd för att förbättra möjligheterna att möta risker och underlätta planeringen i jordbruket. Det skulle bidra till ökad ekonomisk stabilitet inom jordbruket, vilket givetvis skulle vara av värde inte minst i fall av skördeeskador.

Enligt vår mening bör därför det permanenta grundskyddet kompletteras med rätt till skattefri avsättning å jordbrukskonto för jordbrukare och trädgårdsodlare enligt samma system som gäller för skogskonto.

Frågan om rätt till fullständig resultatutjämnning vid beskattningen har vid upprepade tillfällen behandlats av riksdagen och tages även vid årets riksdag upp i motion från vårt håll. Naturligtvis är det önskvärt att frågan om jordbrukskontot kan lösas i detta större sammanhang. Det kan emellertid befaras att denna prövning tar avsevärd tid. Då jordbrukskontot som kompletterande skyddsform snarast bör fogas till det permanenta grundskyddet, kan denna fråga behöva prövas i särskild ordning.

Skördeskadelån

Skördeskadeutredningen föreslog att skördeskadelån skulle ingå i det permanenta skördeskadeskyddet. Detta motiverades bl. a. av att skördeskadeförsäkringen inte i tillräcklig utsträckning garanterade de enskilda jordbrukarna ersättning vid inträffade skördeskador. Vid riksdagsbeslutet år 1961 gick det emellertid inte att vinna gehör för tanken på skördeskadelån som komplettering till grundskyddet.

Redan erfarenheterna från skördeskaderegleringen av 1961 års skörd har emellertid visat att för ett stort antal jordbrukare uppkommer vid skördeskada ett tillfälligt kreditbehov, som inte tillgodoses genom skördeskadeförsäkringen men inte heller kan täckas vid vanlig bankmässig säkerhetsbedömning på den allmänna kreditmarknaden. Men utan åsidosättande av sunna principer skulle behovet kunna täckas genom någon form av statliga lån eller statliga lånegarantier med efter syftet avpassade amorterings- och räntevillkor. Skördeskadelånen bör därför enligt vår mening betraktas som en viktig del av ett permanent skördeskadeskydd. Vi förordar skyndsamt prövning

av frågan om en permanent form för skördeskadelån som komplement till grundskyddet.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte

A. för sin del besluta, med verkan från och med skördeåret 1963,

1) att självriskprocenten i skördeskadeförsäkringen skall utgöra 10 procent av normskördens värde;

2) att årligen ett belopp motsvarande två procent av utgående allmänna skördeskadeersättningar, dock lägst 800 000 kr., må ställas till förfogande ur skördeskadefonden för utbetalning av individuellt prövade skördeskadebidrag;

3) att staten skall bidra till skördeskadefonden med ett årligt anslag av 15 000 000 kr., under förutsättning att jordbrukarna kollektivt tillskjuter minst samma belopp;

B. anvisa under nionde huvudtiteln till *Kostnader i samband med permanent skördeskadeskydd* för budgetåret 1963/64 ett reservationsanslag av 18 640 000 kronor;

C. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1) om skyndsam utredning om komplettering av skördeskadeförsäkringens grundskydd med jordbrukskonto enligt de principer som gäller för skogskontot;

2) om skyndsam utredning angående komplettering av skördeskadeförsäkringens grundskydd med ett system av skördeskadelån, i enlighet med vad i motionen har anförts.

Stockholm den 24 januari 1963

Anders Dahlgren

Einar Gustafsson

i Kårby

Nr 340

Av fröken Elmén, om anslag till Svenska Blå stjärnan.

(Lika lydande med motion nr 296 i Första kammaren)

Stockholm den 22 januari 1963

Brita Elmén